

povijesne i kulturne predodžbe obitelji. U knjizi, stoga, ne saznajemo kakva obitelj jest, već kakva bi trebala ili željela biti.

Prvi je prilog u knjizi tekst Andreasa Grubera o tehnološkom razvoju fotografije u 19. i 20. stoljeću. Tekst je poslužio kao svojevrsna podloga za razumijevanje daljnjih kulturno i društveno orijentiranih promišljanja temeljenih na obiteljskoj fotografiji. Susanne Breuss, primjerice, komentira odnose u obitelji, te poimanje ženskog rada u kući i ženskoga spola u društvu s obzirom na praksu amaterskog fotografiranja. Autorica na atribuiranju fotografije kao "građanskog" medija zasniva osvrt o učestalosti prikazivanja slobodnog vremena za razliku od rada, kao i popularnost prikazivanja obiteljskih praznika poput rođendana, imendana, majčinog dana, vjenčanja i slično. Prilog Margit Zuckriegl zanimljiva je studija koja interpretira četiri recentna sociološka istraživanja provedena putem fotografije: istraživanje Branka Lenarta iskazuje razlikovanje obiteljskih struktura u obliku 'tri fotografije i jedan tekst' za svaku promatranu obitelj, dok Robert Hammerstiel analizira niz obiteljskih stolova u vrijeme objeda. Generacijski jaz unutar obitelji, najčešće iskaziv u odnosu otac-sin, problematizira John Silvis triptisima složenima od pojedinačnih fotografija sina, oca i sina, te oca, a Robert Fleischanderl nastoji pokazati promjene u konceptu obitelji fotografijama koje projiciraju osobne predodžbe o obitelji. Alternativni pristup obiteljskoj fotografiji prisutan u *familienFOTOfamilie* zaokružuju Amira Bibawy i Veronika Plöckinger tekstom o projektu zasnovanom na filozofiji lomografskog gibanja — fotografiranja izvedenog što brže, što češće i što više, a sve s namjerom bilježenja trenutnih osjećaja i raspoloženja.

U određivanju značaja knjižice *familienFOTOfamilie* neumitno je podsjetiti da je uporaba fotografije u antropologiji uglavnom temeljena na povijesnim analizama, posebice dekonstrukcijama povijesnog društveno-političkog konteksta fotografija. Brojne su i knjige koje poput slikovnica nižu dotad neobjavljene fotografije, no bez detaljnije analize. U stručnoj se literaturi često preispituje pravac kojim bi s ove točke morala krenuti moderna uporaba fotografije, a da preraste razinu vizualne bilježnice. *familienFOTOfamilie* pokazuje da fotografija može unutar discipline oblikovati sebi svojstven glas koji gleda na tradicionalno područje antropologije na drukčiji, ali spoznajno vrijedan način. Fotografija je tako aktivan glas unutar discipline, usmjeren više na ekspresivno, nego na realno. Koristeći je ovako u svojem radu, antropolozi neće doprijeti do u potpunosti informativnog i teorijski zaokruženog rezultata istraživanja; no, zasigurno će iskazati dokumente kulture koje legitimnim čini činjenica da njihovi stvaratelji komuniciraju vrijednosti i posreduju zbilje zajedničke ljudskom iskustvu.

Sanja PULJAR D'ALESSIO

Ovaj zbornik radova govori o Hrvatima u Slovačkoj, potomcima tzv. stare hrvatske dijas-pore iz 16. st.. Podijeljen je u tri tematske cjeline: Povijest, Onomastika i Etnografija. Radovi, koje je odabrao urednik Ján Botík, nastavak su sustavnih interdisciplinarnih istraživanja slovačkih znanstvenika o Hrvatima u Slovačkoj, migracijama, te akulturacijskim i adaptacijskim procesima.

Prvi prilog prve cjeline čini tekst Kvetoslave Kučerové "Povijest i sadašnjost Hrvata u Slovačkoj". Autorica, koja se ovom temom bavi godinama i koja je uz niz zapaženih studija objavila i knjigu o Hrvatima u srednjoj Europi, u ovoj je studiji zapravo dopunila novim informacijama i spoznajama svoje prijašnje radove. Slijedi rad Jozefa Klačke

Chorvátska národnost na Slovensku, História, onomastika, národopis, zost. Ján Botík, Slovenské národné múzeum, Bratislava 1999., 180 str.

"Urbari červenokamenskog i stupavskog posjeda o hrvatskoj kolonizaciji u 16. st", u kojemu autor analizira dva vlastelinska urbara i rekonstruira imenski popis 380 doseljenih hrvatskih obitelji na 27 lokaliteta u 16. st., određujući ne samo brojčanu zastupljenost Hrvata u pojedinim naseljima nego i izvorne konture hrvatskih enklava koje su se oblikovale s obiju strana planina Mali Karpati. Prilog Jána Dubovskog "Šenkvice" rekonstruira povijesne početke hrvatske kolonizacije na dvama lokalitetima: Velike i Male Šenkvice, kao i situiranost hrvatskih doseljenika u sljedeća dva stoljeća. S poviješću Šenkvice povezan je i prilog Henricha Lančariča "Hrvatski pisani dokumenti iz Šenkvice", koji analizira dosad nepoznate dokumente iz 17. i 18. st. (ugovori i upisi zajmova), a koji, među ostalim, predočavaju govorno-jezičnu situaciju doseljenih Hrvata u navedenom razdoblju. Drugi se prilog Jozefa Klačke "Genealoško istraživanje hrvatskih obitelji" bavi analizom metodologije i postojećih izvora u Slovačkoj, te u nekim arhivima izvan Slovačke, a koji se mogu iskoristiti za ovakva istraživanja. Posljednji prilog prve tematske cjeline Ferdiša Takáča "Doprinos hrvatskih intelektualaca slovačkoj kulturi u 17. st.", govori o hrvatskim studentima na Trnavskom sveučilištu, te o djelovanju Hrvata pavlina.

Druga se tematska cjelina sastoji od dva priloga. Jedan je Milana Majtána "Svjedočanstvo terenskih naziva o Hrvatima u Slovačkoj". Rad iznosi teze o prisutnosti hrvatskoga življa na određenim lokalitetima, te o akulturacijskim procesima unutar dviju zajednica: hrvatske i zapadnoslovačke. Viliam Pokorný priložio je tekst "Hrvatska prezimena u Devínskoj Novoj Vesi od polovice 16. stoljeća do polovice 18. stoljeća", a u njemu na temelju pisanih izvora prezentira pregled hrvatskih prezimena.

Najopsežnija je treća tematska cjelina. Ona započinje prilogom Jána Botíka "Hrvatski nadgrobní tekstovi u Jarovcima i Čunovu", uz pomoć kojih autor pojašnjava etnolingvistički, konfesionalni i općenito kulturni razvoj stanovnika ovih sela u razdoblju od polovice 19. st. do kraja 20. st. Istim je lokalitetima, dakle Jarovcima i Čunovu, posvećen prilog L'ubice Mrázové-Faltanové "Godišnji običaji u Jarovcima i Čunovu". U njemu autorica, osim opisa običaja, njihovih oblika i funkcija, navodi i pisane izvore, sačuvane na hrvatskom jeziku, čime otvara mogućnost komparativnih etnolingvističkih istraživanja. Igor Thurzo autor je priloga "Narodna graditeljska kultura sela hrvatskog porijekla u Slovačkoj", a obrađuje dotičnu temu u tri hrvatske enklave u zapadnoj Slovačkoj. Slijedi drugi prilog L'ubice Mrázové-Faltanové "Iz materijalne kulture Hrvata u Jarovcima", u kojemu se autorica usredotočuje na promet, trgovinu i mjere. Kao i prethodni autor, tako i autorica Mrázová-Faltanová navodi hrvatsku terminologiju vezanu uz temu kojom se bavi. Julija Domaracka priložila je tekst "Odjeća i tekstil u Chorvátskom Grobu". U njemu se opisuju ženska i muška odjeća, te tekstilni predmeti koji su se nekad upotrebljavali u domaćinstvu. Henrich Lančarič pak u prilogu "Narodna odjeća u Šenkvicama" opisuje svakodnevnu i blagdansku dječju, žensku i mušku odjeću u mjestu Šenkvice. Posljednji je tekst Márije Zajíčkové "Likovno shvaćanje mokrohajskih veziva", dakle veziva u selu Mokry Háj, koji je u 16. st. bio naseljen samo Hrvatima da bi kasnije u njega uselili i Slovaci. Autorica analizira tekstil i dijelove odjeće koje je u svoje zbirke dobio Záhorsky muzej u Skalici.

Jadranka GRBIĆ